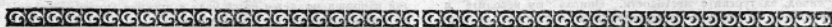

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

100 ГОДИНИ ОТ БЛАЖЕНАТА КОНЧИНА

НА БЪЛГАРСКИЯ ЕКЗАРХ АНТИМ I

† МАКСИМ ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

СЛОВО

Ваши Високопреосвещения и Преосвещения,
Уважаема г. заместник-министър на външните работи,
Досточимни представители на обществеността,
Братя и сестри.

Доидохме с Високопреосвещените синодални архiereи в този прекрасен кът, в хубавия ваш град Видин, за да направим молитвен помен и с признателност да отдадем дълбока почит към блаженопоминалия Видински митрополит и първи Български екзарх Антим I по случай 100-годишнината от блажената му кончина.

Родба на здраво българско семейство от Лозенград, екзарх Антим с усърдие извървява труден, но плодотворен път за обучение и подготовка, на монашески подвиг в Хилендарската света обител, където се приобщава и с духа на преподобни — Памисното дело, на школата в цариградските гръцки училища и на висша наука в Халкинското богословско училище, в Оdeskата семинария и в Московската духовна академия, която завършва с учената степен „магистър на богословието“. Човек с всички заложби, с прам и благ характер, с вродена човечност и с изградени християнски добродетели, той навсякъде е ценен, обичан, почитан.

Завършил с отличие богословско училище на о. Халки в първия му випуск, той получава диплома № 1 на тази прочута школа. Там отлично усвоил църковното красноречие и успешно служил като проповедник в цариградски църкви, с признание наричан от савите гръци „нов Златоуст“.

Възможността да се учи в Русия се оказала решаваща за неограничното разгръщане на дарбите му, а за полезно опознаване с богословието и църковния живот в тази велика славянска страна, за незабравимо общуване с иерарси като блестящия Московски митрополит Филарет, с предани приятели на изгнания български народ, с видни българи, радещи с всички сили и средства за просвещаването на съотечествениците си и за освобождаването на малкото отечество България.

От ръцете на Московския светец Филарет отличилите се българи получават благодатта на втората степен свещенство: бива въведен в йеромонашество и така още по-тесно се свързва с Руската православна църква.

След завръщането си в Цариград — през 1857 г. — йеромонах Антим за кратко време бил чредник при руската посолска църква, а после назначен от Патриаршата за учител в Халкинското богословско училище по църковна история, църковнославянски език. Негови ученици там били сетенесните български митрополити Доростолочеревски Григорий и Преславски Симеон, Марко Балабанов и други. Сред тези надарени млади хора вече се разгръщала мисълта за народна борба по църковния въпрос.

Достойствата на йеромонах Антим постепено го издигнали в църковната йерархия. Той скоро бил въведен в архимандритство, а през 1861 г. бил хиротонисан за Преславски митрополит. Въздръжал се да отиде в епархията си, за да не смуги делото на църковно-народната борба, египетски Антим останал в Цариград и бил натоварван с различни задачи от Патриаршата. Плувал с нарочни поручения в Тракия и Македония, в Мала Азия. Особено се отличил в борбата с инославните пропаганди по нашите земи, иследи да отвлече народа ни от завешаната цел — свободна църква и политическо самоопределение.

В труден момент за живота на богословското училище в Халки египетски Антим бил поставен за негов ректор. Отново се справил

блястиво. Така естествено нава и повишението му — през 1868 г. — пред 120 години, той бива избран за Видински митрополит.

Изборът за старославната Видинска митрополитска катедрa обаче не е само чест и признание за способностите и пастирския му опит. Този избор му донася нова и висока отговорност. Бива Видин борбата за самостоятелна църква е напредвала. Не приемат патриаршески митрополити. Искают свои, родна йерархия, която да им служи и проповядава на бащин език, както преди хиляда години биха извоовали от Итока и Запада светите братя Кирил и Методий за всички славяни. И митрополит Антим ли няма да ги разбере, да им съществува и съдейства? Вярватите от епархията скоро вилели и се уверили, че тъкмо митрополит Антим е пастирот, от който се нуждаят, за да продължат борбата и да доведат до успешен край въздесетината си. Само за три месеца „патриаршеският“ митрополит става техен „добър пастир“, който „полага душата си за овците“ (Йоан 10:11). На Никуден 1868 г. той служи за пръв път във Видин, а за Коледа вече е в Цариград като представител на своето паство в предните редци на борбата, редом с Иларион Ловчански, Панарет Пловдивски и Доротей Софийски. Присъединили се и други митрополити от българските епархии, съставен бил синод на българските митрополити, образуваз своя „мирски съвет“ от изтъкнати змирици, представител на общините, като д-р Стоян Чомаков, хаджи Иванчо Пенчови, Никола Тучицаевци и др. При момонта на Русия и със застъпничеството на нейния посланик в Цариград граф Игнатиев най-после на 28 февруари 1870 г. бил издаден султански ферман за основаването на независима Българска църква.

По това време митрополит Антим бил в епархията си. По поручения да бива гръцки си синод той и Биходил също и епархията на Северна България. Навсякъде бил присман радушно като български архиепископ, наставлявал, поучавал, настоявал. Хората го опознавали и обиквали, изправали го с благодарност заради богослужбите и духовното ръководство, заради искрината надежда за едно по-светло бъдеще. В 1872 г. по достоянството той бил избран за български екзарх.

Патриаршата и напредните, положението — твърде сложни. Мнозина „скришно добоха да подгледат нашата свобода, що имаме в Христа Исуса, за да ни поробят“, по думите на апостола (Гал. 2:4). Облечен в Божията благодат, омдарен от опита на годините и възвисен в нравственост и добродетел, екзарх Антим напълно оправдал довереното на българския народ. В първото си екзаршеско окръжие послание до българския народ от 11 януари 1872 г. той прогласява: „Мисълта ни да биде напредна — нито думички против на българската екзархия... Мир и любов ще проповядаваме... без да жертвуваме нищо от правото си“. Начеват се тежки трудове по устройването на българските епархии, започват дълги и трудни борби за берати на новите български митрополити. Разни интриги и домогвания държали екзарха винаги в напрегнато внимание. С християнско търпение и великодушие, с мъдрост и неизбоятност, по евангелиски, той отблъскал аскач като истински добър пастир на българската църква и народа. Нито благите обещания, нито заплашаванията, нито козните, нито гоненията, нито изнанията и другите изпитания могли да отклонят доблестния пастир и всенародно въздот предначертания път, по който той достойно водел българското народно дело — извоването на духовна и политическа свобода. Среждал се с европейски дипломатически представители в Цариград и ги запознавал с действителното положение около църковно-народната борба. Като истински добър пастир той всякога бил готов да пожертва живота си за благо на своето паство. Лично организирал през турско правителство за външните везирета по време на потушаването на Априлското въстание и събрал точно и вярна инфор-

мания за жестокостта на поробителя. Екзарх Антим се заел също с отговорната и опасна задача чрез нарочни пратеници да запознаят европейската общественост с тези зверства, проявяващи се с риск за живота си не просто родолюбиво, но твърда решителност и политическа дялководност. От него се искало при това да направил изявление пред Цариградската конференция по отношение на турското правителство. Не го сторила, но го презумиравали, че има опасност за живота му. „Дай, Боже, отговорил той, Вашите думи да бъдат истинни, защото, когато обесиха гръцкия патриарх Григорий, създаде се свободното гръцко кралство, и сега, ако обесат мене, това би могло да създаде свободно българско царство“.

Екзарх Антим извършила и друга смела постъпка: писал лично писмо на Петербургския митрополит Исидор, председател на Руския съвет, с молба, за осъществяване на молбата на турското правителство на българския народ, изтъкнал опасността за Руското православие на народа. В заключение го помолва да прочете това писмо на руския император. Това Антимово изложение упражнило силно морално въздействие в ръководните среди църковни, обществени и политически среди. Император Александър II положително се отклонил. Русия скоро обвила война на Турция. Но и стоещото на екзарх Антим начело на Българската църква било вече невъзможно. Пет дена след обявяването на Руско-турската война правителството уводило Антим от длъжността екзарх и го задържало под домашен арест. Последвало и заточението му в Мала Азия, където дочакал края на войната.

Особено ценно на България донесло свобода и за екзарх Антим. По настояване на руското военно командване той бил освободен и получил възможност да се прибере в епархията си. Пре-

минаването му през Цариград, Одрин, Пловдив, Пазарджик и София било празник за българите, които в свободна България могли да изразят благодарността и признателността си към екзарх Антим за неговите многогодишни трудове и борби за църковно-обществено дело. И при съвзвучието на Учредителното народно събрание в Търново, което вече бившият екзарх Антим участвувал като представител на Видинската епархия, с всеобщ възторг народните представители избрали на 28 февруари 1879 г. „за свой председател преждившия екзарх Антим I“. А когато Учредителното събрание завършило своята дейност и на 17 април 1879 г. се открило Първото велико народно събрание, отново за негов председател е избран Видинският митрополит Антим.

В признателност си за духовната провета и богословски знания той изрично махалки да се уча в просвета духовни училища преди осъбодението ни и след това.

Последващите години от неговия живот му дали възможност усърдно и добродрупо да се труди за устроиването на Видинската епархия. Големият му опит и познатата себепристрастност родила богати плодове. До последния си дъх той останал вярващ в Господната инва, отдавайки сили и средства за неговото просвещение, християнско възпитание, материално издигане и усърдно благодарност на навъстото си в този благословен български край.

Така екзарх Антим останал в съзнанието на целия български народ като „досеен камък в нашата история по възвращането“. Животът му бил низ от блискави дела, достойни за възхита и подражание от сегашни и бъдещи поколения.

Бог да го прости! Вечна и блажена да бъде неговата памет!

† ВИДИНСКИ МИТРОПОЛИТ ДОМЕТИАН

СВЕТЪЛ ПРИМЕР ЗА ДОСТОЙНО ПОДРАЖАНИЕ

Личува днес българската твърдина старославният Бани и заедно с него радост огрява сърцата на духовните чедра на днешната ни Видинска епархиска църква.

Сред нас е родният ни Патриарх — Негово Светейшество Максим ведно с Православния освещен събор на Българската православна църква.

Под своите вие на този величествено катарален храм-столетник „Св. вчк. Димитрий“, Вие, Ваше Светейшество и многоотни Ви-сокопреспосени събратя, сте пребивавали на молитвена среща и в недалното минало. Те са паметни, не само защото грижливата ръка на летописца вие е отбелязала в копията на светата Митрополит, но са били преди всичко нурд на братска община и уважение към ведомостите, кога предшественици — кирисри на Видинската митрополитска катедра и са скъпани в сърцата на християнството ни православна извънличен от този свещи край на скъпата ни Родина заради оказаната отсечка общин и чест от страна на Светейшия ни Първосветител и ретичи нерасри.

Днешното юбилейно църковно-богослужбено чествуване по случай 100-годишнината от блажената кончина на приснопаметния пръв Български екзарх след учредяване на Българската епархия — Антим I (Видински митрополит) ще се влише в многолетния летопис на църковно-народната ни история и ще отекне в сърцата на всебългарската православна чедра за настоящите и идните времена, защото светлата личност на приснопаметния пръв Български екзарх и Видински митрополит Антим I, богочадър първоначален, жертвен патриот и убеден русофил с органически свързана с една от най-светите и героични епохи в родната ни история — Възраждането, кога се осъществявала най-важните идеали на двойно поробения ни народ — самостоятелна Българска църква и свободно Отечество. И колко праведно отреди Божественият промисъл за този верен син на народа ни с непохвучна съвест, духовен водач, страдалец и мъченик за народни правдини, да сподели сладката свобода със своите изтрездени духовни чедра: да положи основния камък за наместваня на завестия връх Шиника в чест на паданията за веру и свободу на Българство; да поднесе благодарност на цял народ през Цара — Освободителят и себепристрастия чедра на великия и православна Русия, да склони очи с чиста съвест за изпълен дълг пред род, Родина и света Църква, да се помни името му в рода в род с благодарност — светъл пример за всеки от нас, как да служим на своето призвание

Славо, пропосилено в катедрална храм „Св. вчк. Димитрий“ след св. Литургия на 26 октомври т. г.

† ВИДИНСКИ МИТРОПОЛИТ ДОМЕТИАН

БЛАГОСЛОВЕН ЮБИЛЕЕН ПРАЗНИК

„Мястото, на което стоим, е свято!“
Стоим пред образа на великия българин, светител — иерарх, учител и книжовник, народен будител — възрожденец, страдалец за вяра и род свети Софроний епископ Врачански.

Славо при откриване наметника — барелеф на свети Софроний епископ Врачански в гр. Видик, 27 октомври т. г.

Церква и Отечество на пользу!

Каква чест за старопрестолния Видин и неговите родолюбиви жители да имат като реликва в своя велики град възпитанията паметни минало! Със саркофага на приснопаметния екзарх Антим I Видински митрополит осмелен в миналото ни на петдесетодинашната от блажената му кончина (1834 г. м. септември) от тогавашния местен кирарх Видински митрополит Неодит се сонма на синодалните архиепископи и при особена почит от пратениците поколения.

Обгрънат с любов и преданост от блаженопочиналия наш вселостен предшественик митрополит Филарет, нам се пада отговорната утеша ведно с патриотичната културна и църковна обществена работа на съвременния цвятци и архиепископски град за принавяване кандидатно пред светата памет на великия първоначален — за наиздание с общ към достойните ни деди, мил народ и скъпа свобода Татковина.

Ваше Светейшество, зелоотчимй Светейши Владико, възстановената днешна патриаршия, на която великят Патриархачалик Господ Иисус Христос Вие е поставил първопрестолния и първосветицел, за да продължите църковно-родолюбивите дела на светата ни Приславния църква сред нашия благороден народ, е живно и истинство продължаване на учредената през 1872 г. Българска епархия, която пък върхът ак духовен мост през бездните на вековете за благодатна църква със старославната Търновска патриаршия на свети патриарх Евтимий Търновски.

Радостта и утешата на всички ни е голяма да имаме във Ваше лице изрядния и всеоглеен корчица на Родната ни света Църква, пламенния родолюбив и всеприличен обществено-народен — чедер на Св. Синод на Българската православна църква в този знаменителен ден, вседушено и молитвено Ви желаем крепко здраве за дълголетие и благославени успехи в сугубо благодатното Ви първосветителско служение!

Мола Ви, Ваше Светейшество, да издигнете светелската си патриаршия десница и осените „Зде предстоиящи и молнически“ в името на Трединния Бог — Отца, Сина и Святого Духа — за мирни и благополучни времена. Амин.

Открива се наметник-барелеф в негово чест по случай юбилейната 250-годишнина от рождението му.

Стоим пред този образ свят и свиден, останал в народната памет — Благославията си десница и жезъл архиепископски в своата десница.

И сякаш сме отново в класната стая от ранните ни школни години, където образите от белите стени оживяват — все на легни дарни мъже, вградили живота си в духовната снага и в духовната

сърба на майка България, и чуха ни, продължават да не учат и во всеки ще са с нас и бъдещите поколения в уроците по родолюбие и будна българска съвест!

Образът и името на свети Софроний Врачански и в светни празници на буквите български и свята родна реч, и в тържествените вечерни проверки на националните ни герои стои все редом до атонския монах преподобни Пансий Хилендарски, като хвърля ярката искра в народната съвест, защото лъбоумният котелския нарден пастир и учител, пренесайки в трепене, да да се оброди бедна странци изпод начето перо на отца Пансий огненн слова на „История славянобългарската“, раздал от първата искра ося роф безброен искрица на народната съвест, за да се развиделише в робската вековна нощ по цяло Болгарско!

— Искри лъбоудни в сърцата на малките азбукарчета в притъмнялата ода на светото килино училище;

— Вредна небеса за пренасянето със жажла божествени му слова, духовни чеда, в приемните църквици на „простий болгарски язык“ за възростане в правата вяра и свята надежда в грядущи дни!

— Размирните и робски години продължавали да тежат като железни вериги над обзирпаната рава.

— Сред нея е той тук в Бани, а унизжене задържан по думата на Писанската.

Ала кой можеше да угаси ающената баела пред дългите нощи, когато съставяше слова, поучениа и ирароучителни сказания „к размунието к уседению простому и неседумо болгарскому на роду на полу душаному“?

— Ще премине Голямата река отвъд — в земя съседна и гостолубива и там ще света на високо е писмената става. — Веднаж да бъде нашо! — с утеха блага той не изрече!

— На свети тоя завалил светлия арх Соборен, за да се оброди богато българската богатостта нива с класове духовни на словото ни звучно, на езика ни свещен!

— На днешния ден, лето Господне 1980-то, се висна нова светла страница в историческия летопис на нашия дренев и винаги живен в своя ежедневен ритъм град — твърдина българска през вековете.

— На брега на легендарния Дунав припламна нов духовен фар,

нова звезда е това съзвездие от вечно живи свидетелци на родна съвест, безпримерно родолюбие и жертвен подвиг за вяра, род и смяна Родина.

Старинният храм „Св. Пангелсимон“, където иерарх-юбилар, свети Софроний Врачански, събирал на молене изстрадала в робство народ за сдичка утеха и вдъхнал подмога за подиг пред отгара на Отечеството, е тук на този згъл, пеля родна земя; белокаменният мазолов на друг екал българин — иерарх и себелитвен патриот — Антим I, екарх България, чиято 100-годишнина от блазната му кончина тържественно отбелязваме на вчерашния празник ден, с пред очите ни. Той бе оня вдъхновен продължител на родолюбивото дело Софрониево, да разпадна люб-во и вяра у народа ни в едикнокрая, едикноерна и силна Русия, за да бяде днес свободни и честни, скрпени свято братство между нашите славянски народи волеки!

— Младрецът бе заискил: „Вени и дядо, аше не написани б-вают, тмоко готрваеице и гробу безматематва предадоист, написани ле но одушевани!“

— Паметникът-барелеф ще бяде жив и одушевен свидетел за безсмъртието на неговия сияен първообраз.

— „Променят се времената, променясие се и ние“, — наставлява свети Софроний епископ Врачански.

— Ала вечни са добродетелите на всяко време; не умираат в забесение приливите за свобода и социална справедливост, братство и мир.

— Това са завоевания на достойните люде, които горят и в любов-т си към родната земя и своя народ, които гатат в паметта си героите на своята родна история. Затова колко мниме отгук и се взрем в свидния образ на родолюбиво — светец, народен бунтеец, книжовник и възрожденец свети Софроний епископ Врачански, високопреспобител архимандрит Иван, Гаврила и Благий, Високоблагочестивия князъмъ Петар Радославов, Христофор Александров и свети Славейчо Иаанов. Обширният храм бе изпълнен с богомолци от града и околните селща. Любова им към Божията църква и славата на техния духовен наставник блаженнопочивания екарх Антим ги бе събрала в този празник ден на молитва в катедралния храм. Църковният хор под диригентството на г. Димитър Вълков отглас с молитвита мелодичност и нежна красота божествената свята Литургия. Отслужена бе и павихаща за блаженнопочивания екарх Антим. (Заб. Произнесените слова от Негово Светейштво и Високопреспобителния митрополит Дометиян са отпечатани на уводно място в настоящия брой на вестника). Дясните възгласиха многогласно, последвани от възторжен: „На многога дель!“ от хора. В края Негово Светейштво благодари на Високопреспобителния св. Владислав митрополит Дометиян за привестенното слово, изподон черквателите се със светлия плазник, честити ни юбилей и ни преподлеа Божие благословение.

— Нека ни бяде честит днешният юбилейн празник!

— Да се чествува през вековете в мирни и щастливи години!

ЮБИЛЕЙНО ЧЕСТУВАНЕ 100 ГОДИНИ ОТ БЛАЖЕНОТО УПОКОЕНИЕ НА ГОСПОДА НА ПЪРВИЯ БЪЛГАРСКИ ЕКАРХ АНТИМ

В църковните двори припламна възрожденските искри, народнолюбното осъзнаване, поникът за свобода. В тая бран всяко българско сърце гугтало възторжено, готово да се жертвува за народния свещен отлар, опосинит камък на който бия поставени в 1445 година. Велките ренения и действия ставали в българската църква въ Фенер и при меката — училище. Това място било люккато на българското духовно възрождане. Български големите препенци българите начело със своите ръководни дейци вървели упорито по пътя на въздешената чаяния, по игарония път на страдания и жертви, за да се ползват с извоюваната църковна независимост.

— На 28 февруари 1870 г. осанкия осанр Алм паша върхана на българските представители ферманна, с който се разрешава българският църковен въпрос. Безсмърна радост обхващала цариградските българи. Вестта за получението църковни и народни правдини залада столтичния град. Обладани от всеобщ възторг, българите се стекли като буси лоток в българската църква на Фенер. Било неделя. Имяло богослужба. Иларон Ловчански извадил из павата си ферманна и го показва разтворен пред народа. Изважчи мощно отекнало: „Да живееш султани!“ Да живеят неговите министри! Да живееш Иларон Мзариполски!“ В края на богослужението последнал в словото си казвал: „Не е вече надеждо, чеда, но деао: имаме вече църква българска и самостоятелна! Имам иерархия народна! Да се възрададем душевно и да се възвеселим! Да дадем благодарение Всевшнему Богу!“

Събитията бързо вървели към щастлив завършек. Вещи на дългогодишната борби и страдания бия изобрет на българския екарх Антим I на 16 февруари 1872 г. и утвърждаването му от Портата на 23 февруари с г. Еяни доцера забравен и изостанен в тая първа получва признаване на правата си. Зората на блянуватата църковна свобода съвдана притъмнение дотогава друм на светлите надежди. Достойният иерарх на Видинската катедрна в продължение на пет години възгладнал над смятата рожба на вековните конвенция на народа — Българската екархия и като мъченик на църковно-народното българско дело се завърнал отпозво във Видия вече с покрусени физически сили, но с добър дух и съскопалата вяра във възхода на Българската православна църква.

— За чествуване 100-годишнината от блаженното упокоение в Господа на тоя свиден иерарх на църква и народ Негово Светейштво Българският Патриарх Максим и Високопреспобителния синодални архирей се събраха във Видия, за да засвидетелствуват пред целия народ и бъдещите поколения своята висока почит към тоя свиден, син на родната земя.

— На Димитровден, 28 октомври, в катедралния храм „Св. ввях. Димитър Солунски“ бе отслужена съборна света Литургия от Негово Светейштво Българският Патриарх Максим в съслужение

с Високопреспобителния синодални архирей — св. Владислав Дометиян, св. Неврокопски Пимен, св. Доростолски и Червенски Софроний, св. Старозагорски Паисий Кратий, св. Ловчански Григорий, св. Врачански Кадим, св. Сливнейски Иоанкий, св. Варелски и Преславски Кирия, Преспобителния епископ Неофит и Натанайл, Високопреспобителния архимандрит Иван, Гаврила и Благий, Високоблагочестивия князъмъ Петар Радославов, Христофор Александров и свети Славейчо Иаанов. Обширният храм бе изпълнен с богомолци от града и околните селща. Любова им към Божията църква и славата на техния духовен наставник блаженнопочивания екарх Антим ги бе събрала в този празник ден на молитва в катедралния храм. Църковният хор под диригентството на г. Димитър Вълков отглас с молитвита мелодичност и нежна красота божествената свята Литургия. Отслужена бе и павихаща за блаженнопочивания екарх Антим. (Заб. Произнесените слова от Негово Светейштво и Високопреспобителния митрополит Дометиян са отпечатани на уводно място в настоящия брой на вестника). Дясните възгласиха многогласно, последвани от възторжен: „На многога дель!“ от хора. В края Негово Светейштво благодари на Високопреспобителния св. Владислав митрополит Дометиян за привестенното слово, изподон черквателите се със светлия плазник, честити ни юбилей и ни преподлеа Божие благословение.

— От храма черквателите се бяха поканили да отглед при мазолов на блаженнопочивания екарх Антим. Поднесен бяха венци от името на Св. Синод на Българската православна църква, от Комитета по въпросите на Българската православна църква и на религиозните култове, от Областния народен съвет и от Владиславката света митрополия. Произнесен бяха реч.

— Г-н Любомир Попов, заместник-министър на външните работи и председател на Комитета по въпросите на Българската православна църква и на религиозните култове:

— „Ваше Светейштво, Ваши Високопреспобителства, уважасми другарки и другари,

Имяна един век от смъртта на големия родолюбец, екал от големите фигури на нашето национално възрождане — Атанас Михайлов Чалков — екарх Антим I.

— За богато надарената личност; за активно и всеотдайно работиланя на църковно-патриотичното и обществено-политическото поприще; за виднилата се из гълбините на българския народ и достигнал до предтестван на Българската православна църква и предпоследното много тежко десетилетие на турското робство; за председателство на Учредителното народно събрание на току що освободеа България; за екарх Антим I може да се мисли, говори и пише многоотроанно.

— Игнатиянт руски савноинфилски деятел Нил Попов а

стигната си „Биографическe сведения об епархe българскo Антим първо“ в списание „Православно обозрение“, м. септември 1872 г. пише: „Всичките му дейности показват, че той умеа да pazi интересите на православната вяра и на българския народ. Историята ще оцени и неговите блъдени дни“.

Освеждава личността и делото на епарх Антим I проличава дава факта, които тисно свързани помежду си, арко доминират над всичко друго. Първо — като типична рожба на нашето възраждане, той освен, че е религиозен духовен ръководител, е и политически лидер. Второ — той е саможервен последовател на патриот и всичко при него е починено на една цел — освобождаването на българския народ.

През септември 1852 г. изпраща българин богослов и горещ патриот заминува да учи в Русия. Първо той остава 3 месеца в Олеската семинария, където усилено се занимава с руски език, а след това е приет в Московската духовна академия. През 1856 г. завършва академията, а следващата 1857 г. приключва и славянско-българската си със звание „магистър“. В Одеса и Москва монахът Антим съзрява политически и се изгражда като твърд и последователен патриот и русофил, борещ за духовно и политическо освобождение на българския народ.

За това напълно обяснено е, че той вече като епарх счита, че първата работа на Екархията е обединяването на разпокъсаните народ“. През цялото време той поддържа връзки с прогресивните за времето дейци като Славейков, Каравелов и Ботев и с Букурещкия и Горепския революционни комитети. Лично на граф Игнатиев, в качеството на руски посланик в Парижа, епархът изразява българските чувства и желаниа към Русия и отправя молба „да не бъде оставен при това тролно предложение, в което се намира духовно ръководеният от него народ“.

Най-ясно като политически деен и ръководител епарх Антим се изявява по време на фона на Априлското въстание и последващото го погром, свияжани турски жестокости, пожарница и изстъпления. Той откъсва да подкрепи с личното си присъствие или съдействието турски полове по време на Цариградската посланическа конференция през септември на 1876 г. Същевременно изпраща редица протести пред правителството по повод изолчаването на истината от комисиите, които то изпраща по места; опровергава официалните турски сведения за Априлското въстание; застава начело на делегация пред Високата порта в защита на жертвите от въстанието. Все по това време епарх Антим I изпраща в Европа Драган Цанков и Марко Балабанов с мисия да спечелат обществено мнение на българските национални интереси, а чрез Петроградския митрополит Мендир информира и търси помощ от руския император Александър II и Св. Синод на Руската православна църква.

Сиемнето на Антим I от екархийския пост и заточаването му от османското правителство също така говори за големата роля на екархия в национално-освободителните борби на българския народ.

Активна политическа роля той играе и след завръщането си от заточение в новосвободена България. Видният митрополит Антим е народен представител в Учредителното събрание, а оне на първото заседание е избран за негов председател. Той взема активно участие в изработването на Търновската конституция. Сиемо се бори срещу Берлинския договор.

Да, неясен си живот родолюбецът Атанас Михайлов Чалков — патриотът и екарх Антим I посети на българския народ!

Предателство, потомство отдава дан и почит на тази бележителност в нашата история.

Ще пребъде светлото име на екарх Антим I. Неговото родолюбие и църковно-патриотично дело са пример за следане от поколенията!

От името на Комитета по въпросите на Българската православна църква и на религиозните културни при Министерството на външните работи, от името на държавния министър д-р Петър Младенов им изразяваме своята почит към паметта и делото на Антим I и поднасяме скромен вестик.

Словото на г. зам. министъръа бе изпратено с одобрителни ръкописания. Следващият говорителя бе г. изж. Тодор Йорданов, председател на ИК на ОБНС на гр. Видин:

„За видинската обществено това възможно най-тържествено отбелязване на 100-годишнината от кончината на първия български екарх Антим I е признак на дълбока признателност и неизмерима почит към една от най-големите, най-ярките личности — духовна и светска по време на нашето Възраждане. Същевременно с това то е признателност и почит към нашата град... в който Антим I бе въздигнат до най-висок си в Българската църква по онава време. Пръв председател бе и на Учредителното народно събрание във Велико Търново.“

Изключително родолюбив и патриотичен от най-ярките личности на нашето Възраждане, обаятелен духовен будител и заедно с това най-ревностен светски народен просветител, той влезе в живота и историята на Видин като един от най-стойчивите съмишленици и поддръжници на Априлското въстание, а след неуспеха му — като един от най-ярките изобличители на нечутаните по своята жестокост, по своя сядимствена звестствя срещу надналягане за се свободата си народ.

И ако в този миг видинската, а заедно с нея и цялата българска обществено се присъединяват към това възпоменателно дело от най-висок ранг с национално чувство и възмущение, то е, защото изпитват синова признателност към делото на един истински син на България, осенено от безпределна обич, беззаветно служение и жертвоготовност в името на Отечеството.

Постоянен подбудител на европейското обществено мнение за спечелването му за българската кауза, общач до дъното на ду-

шата си матушка Русь, сам неин възпитаник и неин поддръжник в съзнанието на народа като единствено възможен негов освободител, той остави пресвета памет за себе си във всички досегашни поколения и продължава да е негелен символ на безпределно служение на ползата на роду българолюбец.

Неизмеримата му преданост към Русия и благодарност за пресветото ѝ освободително дело намериха най-достойно израз и в участието му в полагането на основния камък за въздигането из грандиозния паметник на Шинка, увековечил по най-признателен начин преклонението пред паметта на загиналите руски богатири и същевременно — не по-малко себе си като народ, заслужаващ най-неизмеримите жъртва за своето освобождение.

Но оне в полза на Антим I до днес остава, а ще остане и вечно в биологичната памет на поколенията от Видин, са неговите неизмерими заслуги и най-щедри дарения за развитието на просветното и образователното дело в града, за изграждането на и досега великолепената училищна сграда в същия този обичай от негов и престолен за него Видин.

Независимите се остават в съзнанието на потомствата и неговите велики заслуги на границите на жъртва на след Освобождението. Недалиним е и ще бъде неговият пример на всеотдайна служба азг отгара на Отечеството.

Позвовете им от името на Изпълнителния комитет на Общинския народен съвет да обява неговото решение за наименоване на една от най-характерните улици за видинската архитектурна атмосфера на пресветото име на един от най-достойните граждани на Видин през целия период на неговото двукратноделно съществуване. И... Поименоване ми също така да обяви и решението за поставяне на барелеф на фасадата на училището, въздигнато с негови средства и същевременно и досега носено чрез всичките си възпитаници признателността към един голем син на България, към неговите неспортивни високи нравствени и политически добродетели.

Вечна признателност и поклон дозем пред неговата светла памет!

Молитвено и светско съчувствие на първия български екарх дъдрьшир. През пътятката до мавзолея са пробровете на продължителите на църковното дело — блаженлоучивите Видински митрополити Крилд, Неофит и Фяларет. Протоковете запукопна молтва. Изпихме Вечния памет. Прибраме се доволни, че дъдрьширските християнски завет — Поимете вашите истинщини! И още: съществуване на днешната църковно-народна, възлущава родолюбива атмосфера на съществува юбейли!

В 13.30 ч. в представителния хотел „Бонюния“ бе сложена официална помена транспа. Покаяние бяха представителите на местната обществено. Негово Високоросвещество митрополит Додметан по този случай чак следния тост:

„Разрешете ми на тази помена транспа в духа на добрите български традиции да прелетя бегом страници назад като продължение на днешната църковно-народна, възлущава родолюбива атмосфера на съществува юбейли!“

Освещенят архимандритски събор на светата ни Православна църква во главе с нейния Първосветителя Негово Светейшество Българския Патриарх Максим ведно с молитвено участие на православното изпълнение от староростоплата Бдин и спархията отдалкоме достойно почит към паметта на блаженлоучивия пръв български екарх Антим I. Видински митрополит „едни от най-ярките представители на онава велика епоха, през която биде възлювана българската църковна независимост, а след нея и политическата свобода на същото ни Отечество“ — както е вписано в страниците на (спархийската) Кондиката за съществуване по същия повод от предни полови век.

Бяхме на молитва в храма „Св. вчкч. Димитрий“, чието първоначално строене датира от 17 век, кмдето за пръв път на 6 декември — Никуден 1868 г. служи на славянски език първият български архимандрит — титулар Високий зхитрополит, отхвърля дъдрьширското духовно ниво на Фенер и обявява храма за Катедрала на престояния град. Оттук — от този храм — народът с радостни възкличания и надежда изпраща своя любим духовен отец да бъде възлущена независима Българска църква — Екархия и пак тука го посрещна (след пет години) като достоеч Христов войнстрателен до саможертва за народни правдини. Тук е извършен и първият благодарствен модебен — на даруваната ни свобода от дъдрьширската славянска Русия. Свободният народ от този стар българска крепост на Дунаи“ спонтанно пожела да види светата катедрала в свободното Отечество величествена на същото място, които да се извисява над жъртите сиемени на унищителното робство. И пак той, великят пререх Антим I, със своите последни сили поставя благословенното начало в 1884 г. — учредяване на комитет и събиране на средства за изпълнение на заветната идея, които ще осъществят неговите наследници по катедрала. Новостроената катедрала е истински сиемен — величествени и могъщи като духовния ръст на своя основоположник! Днес катедралата е столетник от началото на нейното изграждане.

Поднесохме веници с поклон пред границния образ на приснопаметния юбейлар в бялостройния Мавзолей-Паметник на безсмъртния български първогерях, където се покояват неговите телесни останки. По стениите оживяха образите на сиеми за българското сърце родни сиемен, изграждащи духовно народа ни, въздъхнали безсмъртие на Родна България! Сред светлите имена една тролста: великят пререх български екарх пререх — величествени документ — Брат от новостелта да възлуща Българската народност, да бъде тя призната в египтините и граници, които ще се приемат по-ясно за естествени на Сан-Стефанска България!... Той целува този свиякъ и с просязани очи скъпих вижда своя

народ да крачи към ожданата от векове свобода, народа български, достоеен за своето име и народна чест, достоеен за всяка жертва в името на правдата! ...

„Във исторически момент, дело на великия Божия промисъл е фактът, че в интересите на светлословията — от блажената кончина на Екзарха, когато се освещава тържествено издигнатият мавзолей, край брега на голямата река „Тих бля Дунав“ се освещава друг мавзолей-паметник, всенародна светина на завения връх Шипка, където се роди сладък плод на свободата, където се слышат крачело на българските опълченици с тях на руските богатири за велико братство навек! Сиваш единото тържество идва да поздравява другото, защото биха родили близини, родени от любовта и обоната. Родилата майката — Българският свят на воюва на духовна свобода; другият — на първия свободен дух от Стария Балкан за свободното ни Отечество! Знае се, че основният камък на този вечер „слонен на връх планината“ по родолюбиво решение на Първото Народно събрание в старата столица Търновоград бе положен от първия негов председател и веспонсат български ерарх Антим I, заслужено удостоен и с високата мисъл — да възлага почетна делегация, която да изрази големата благодарност и вечна признателност на освободения български народ към Цара — Освободителя и неговия багровороден руски народ.“

Времето никога не ще вмести трогателните слова и възмущаващи спомени на благодарните поколения към този великан на българския родолюбив дух и себоторпяние!

Столетия юбилей от блажената кончина на приснопаметния български ерарх Антим I, заслужено признат легович и светилник, ще остане в народната памет за идните векове. Тази вечна светла звезда, изгряла на всебългарския небосклон, която да свети и възновява грядущите поколения в нравствени пориви за себегоржана любов към Майката Родина и добрия ни миролюбив народ, за възтравяне неподкупните ни чувства към братята освободители — еднокръвна и еднородна Русия, дружба, прераснала в нашето славно столетие в слышавя и животворна българо-съветска от векове и за векове!

Мен се падна честа да стана изразител на сърдечна благодарност от името на Видинския епархийски съвет и ное име като стареи наследник на моите многозаслужили предшественици към Васе Светейшеству, изрядни Първосветители на родната ни света Църква, към досточтимите Високопреосвещени и Преосвещени архiereи от сонма на Българския епископат, към многоуважаемия г. Любимир Попов, зам. министър на външните работи, председател на Комитета по въпросите на Българската православна църква и на религиозните културни, към уважаемия г. Горан Нинов, председател на ИК на Общината народен съвет в гр. Михайловград, към уважаемия г. инж. Тошо Йорданов, председател на ОБНС в гр. Видин и представители на обществени организации и на всички спомогнали за осъществяването на това паметно юбилейно чествуване — родолюбив пример за достойно подражание, и да благодарим на всички труженици и покровители на славния „народ“ здраве, крепки сили, нови усещания, та с ревността и себоторпянието, мъдростта и любовта на чествуваната днес пръв Български ерарх и Видински митрополит Антим I да даваме своя гряденик принос в съмладенето на новото ни правдолюбиво социалистическо общество и скъпа Родина НР България, за все почетити времена в мир и благоденствие на нашия добродетелен народ и за всички честни люде по земята! Да пребъде във вековете светлата ни благодарност на Българската православна Български ерарх Антим I — митрополит Видински! Амин.“

Катедралният хор и на празната локала изкуството си. С въздухонен изпълни няколко църковни песни и беше награден с ръкопляскания и одобрителни възгласи. Приятно беше да се слышат звучата музика, която никога няма да премине.

В приветствието си председателят на Общината народен съвет г. Горан Нинов изрече големата си радост, че за втори път неслета областа се посрещва с патриотичен празник. През няколко месеца в града Врша, в чест на Софроний Врачански, а сега във Видин в чест на Антим I. Радаваме се, каза той, че в тези прояви вземат участие Негово Светейшеству Българският Патриарх Максим и най-отворни ръководители на Българската църква. Населението от нашия край много радужно и топло приема всички прояви, посветени на тези велики гюдонници. Защото ние чувствуваме велика благодарност и отидан дородна слава и любов на българския народ. За сега ние си усещаме, че нашата страна е раждала, възпитавала и създавала изключителни личности, високо образовани, обичайни безпредельно свой народ и служещи докрай на неговото велико дело.“

С особено задоволство бе изслушана телеграмата на многопочитания Варненски и Преславски митрополит Иосиф, която миналата година в края на зимните си дни бе отпратил до Негово Високопреосвещенство митрополит Дометий по повод поканата да чествува в родното си предстество. — Сърдечно благодарен за поканата, пише той, да участвувам в духовното тържество за чествуване столетияния юбилей от блажената кончина на приснопаметния ерарх Антим Първи. Изправен пред величавия духовен образ на приснопаметния ерарх Антим Първи, възведен от историята ни в личност от голяма висота поради светлите му дела на истинския духовен глава и народен — вожд и радост за опазване славата, морала и готовността за себегоржана жертва — служещи на всички български люде, аз чувствувам как се възтравя духовно-морална сила ме поставя на колена, за да отпратя искрена и чиста молитва и с дълбок поклон да обрна поглед към Всенородителя нашия Господ да Му благодаря, че се благословил духовно, издигнал и възвеличил Българския ерарх Антим I да стане и да бъде евангелски образ за подражание на неговата себегоржовител-

ност за опазване: българския дух, здрав и богато обдарен с чудесен букет от възвишени евангелски и народностни добродетели. Да се молим винаги, да се молим Бог да благослови да се издигат и днес сред нашите мери, архiereи и патриарси такива люде, които да носят желязния от Исуса възрешен евангелски образ. Бог Господ да благослови всички, които са включени в забележителното духовно тържество.

Вам, Ваше Високопреосвещенство и на поведомствения Ви Епархийски съвет молявие желая да бласте в добро здравие с възтржана мисъл за добре обмислени планове, чие осъществяване д' се отрази най-благозвонно и от Бога благословено в епархийския живот, за да бъде тази епархия в редните на образно издържаните и много ръководени епархии.“

След общото събрание на епархийския митрополит Дометий предложено на високите си гости павлозвонно прието възтравяне. Посещени на Ракошицкия манастир. Разположен в подножието на гурдия Бакал, от където изпочва Стара планина, манастирът е като рядко планинско швете, чиего ухаише равна поконищия и гостите му. Чисто, пременно, и църквата, и сградата. — Истинско място за молитва, за отах и за мир. Високопреподобният гюдени архимандрит Серафим, чиевик присветен, излъчваша доброта, притен събеседник, с обривани слези покреша обдарен си гостин. В приветствието аконим Христофор Александаров епатим описанието на известния възтравяне Феликс Каниц за манастира: „Трудно може да си представиш човек покрешен към за съзерцателен живот от това място.“ До старата църквина с богати стенописи се покоят тленните останки на майор Кирев, участник в битките за освобождаването ни. Тук е потребен още известният книжковник, учител и образцов могол архимандрит Софроний. Възтравяне бе милостивото Негово Светейшеству. Молитвено пожела Стефан Божествена Троица, да акрира светата обител, истините обитатели и всички поконищии.

— Приятни часове. Чувство на духовна насита. А като мракът бе прегрянал този зменен кът, отпущвахме за Видин.

На следния ден, 27 октомври, Негово Светейшеству, Високопреосвещените синодальни архiereи и техните приружители биха в митрополитския дом. Поклониха се в първата „Св. Пантелеймон“ — която е митрополитският съвет. Негово Светейшеству и бил във Видин, а после и в митрополитския храм „Св. Николай“. Към 9 часа на площада се биха събрали представители на гражданската и културната общност от града и страната, граждани, учащи се. Посрещани сърдечно, Негово Светейшеству и Високопреосвещените синодальни архiereи заеха почетно място за участие в станалото миро тържество. Открит бе паметник-барелеф на света Софроний епископ Врачански. Председател г. инж. Тошо Йорданов. Слово произнесе и г. Слав Хр. Караславов в качеството му за зам. председател на Комитета за култура. След това думата бе дадена на Негово Високопреосвещенство митрополит Дометий. (Заб. Словото е отпечатано в настоящия брой на вестника). Паметник-барелеф бе открит от г. Караславов, ученици подпосоха гирлянда от свежи швети; поднесени бяха венци от името на ОБНС и от Видинската света митрополит. Хорът изпълни „Многа лета“. С това видинската и българската общност почехо достойно страдалец на позу род българскому.

Над Видин бе паднала мъгла. Пътуваме към Добринския манастир. Неяде набляло проветна. Хубаво есенно слыще озари хоризонта. Пред манастирските порти очакваша високите гости няколко швенцици от съседни села зведо в Високопреподобния гюдени архимандрит Герман, мъл старец, високо, строек като стареи, розовите патриарх. Въздохме в храма „Молитва“. Приветствие от Високоблагочестивия аконим Христофор Александаров. В поздравлението си отбеляза свидетелството на възтравяне Феликс Каниц, че при неговото посещение през 1860 г. манастирът бил управляван от гюдена Василей с братство от четирима монаси. Създай изобщо през 1868 г. посрещал Видинския митрополит Антим, който известно време домувал в манастира и йосевиал Домската дуквица оклади.

Негово Светейшеству Патриарх Максим каза: Радаваме се, че възлюбеният наш събрат Негово Високопреосвещенство св. Видинският митрополит Дометий ни доведе и в тази света обител на бохотраната си епархия, която е била хранилище на вяра, благогочестие и патриотизъм през вековете и до днес.

Издигната в чест на светата Животворна Троица, Отца, и Сина, и Святаго Духа — Егнаия Бог, тази обител, този красив манастир, по писмени сведения от приснопаметния Видински митрополит Неофит, датира от XI век. Опожарван и разорван многократно от поробители, с помяното усърдие на преобителите монаси и с вяра и опашаност на варшаните в патриотичен труд той пак е бил възстановяван. Тъй, разорен до основи, дълго време манастирът бил в руини, докато през 1600 г. бил възтравен от преобител Пимен Зографски, българин от София. Първоначално този подвижник бил в Света гора като монах иконописец, а сетне дошъл във възтржана на Родината да прояви своя организаторски талант. Възстановил 300 келии и 15 манастира. Запаметил в тази света обител духовно-молитвен, покрешен и патриотичен дух. Убит през 1828 г. Окончил много възстановяван, станало през 1856 г., а храмът бил издигнат при изгубването на поп Васил, в манастирството наречен Венедикт, който жестоко пострадал от турски чезерии.

По време на бурните възрожденски години манастирът бил убежище на наши патриоти — приютаици, отечески обривания и насърчавани от преобителите брати монаси.

— Не се гаси туй, но не гаси!“ — казва народната мъдрост. И в тази света обител, възприк злочинната на поробителите осман-

ЦЪРКОВЕН ЖИВОТ

ОБНОВЛЕНИЕ И ОСВЕЩАВАНЕ НА КОПРИВЕЦКА МАНАСТИР „ПРЕП. ПЕТКА БЪЛГАРСКА“ В ДОРОСТОЛО-ЧЕРВЕНСКА ЕПАРХИЯ

Знаем от историята, че средновековният град крепост Червен бля превзел от ордите на великия везир Али папа при похода му в Северна България през 1388 г. Тогава бил разрушен и т. нар. „Рай манастир“ — резиденция на Червения митрополит в село-западната част на крепостта, над живописния бряг на р. Червен Лом. (БАН, Археологически институт и музей, Средновековният Червен, т. 1, София, 1985, с. 8). Предполага се, че по същото време била разрушена и следните близнак манастири в джопа на Червения епархия: Каран — Върбовски — Св. Марина“, „Успение Богородично“ в с. Горна Манастирца (дн. гр. Борово), „Св. Архангел Михаил“ в с. Долна Манастирца (дн. гр. Борово), „Св. Архангел Михаил“ в с. Долна Манастирца (дн. с. Волово) и „Преп. Петка Българска“ в с. Коприяв, отстоящо на 62 км. южно от стария епархийски център гр. Русе. Коприявци векотка с благодарение се отплатили към руините на своя манастир и от покъселие на поколение предавали местната легенда, че тук турците зверски заклали монахините Варвара (игуменика), Параскева, Неделя, Марина и Екатерина с послушничките им, загледо, предали на яра, род и чест български, отказали да преклонят главите си пред завоевателите.

Благочестив и родолюбив български и български, след като възобновили сградите на Каран Върбовския манастир, пожелаха да сторят това и с Коприявския, оросен с кръвта на монахините-героини. Начело на инициативния строителен комитет застава благочестивата и енергична вдовица — вдовицата Добра Рачева Рачева от гр. Русе. В продължение на 3 години с нещадна помощ на ентузиастични българи от цялата им страна се изградиха манастирската църква, 10 просторни монашески келии, приемна, гостни стаи и др. помещения, водоснабдени, електрифицирани, с парно отопление и телефон.

На основание чл. 98 от Устава на Българската православна църква, Св. Синод в явлен състав под председателството на Негово Светейшество патриарх Максим, като въз предвид героичното мляло на манастира „Преп. Петка Българска“ в с. Коприяв, сега в Разградска област, Доростоло-Червенска епархия, в заселанието си на 15 юни 1989 г. с прот. № 6, решил съмнята да бъде възстановен и внесен в регистъра на действащи български манастири. Епархийският архидиак Негово Високопреосвещенство

Доростолският и Червения митрополит Софроний възложил на своя викарий Негово Преосвещенство Сидонския спискок Нестор да извърши обновлението и осветяването на отново сградения Коприявски манастир. Негово Преосвещенство изплатя това поръчение на хравния манастирски правник — 14 октомври г. г. — Петковден, като между чуба на осветяването и св. Литургия погостна в манастирето Добра Рачева под името Варвара, която Високопреосвещенният митрополит Софроний от същия ден възложил на игуменика Духовна найка — старшият и стап. Нейно Високопреосвещенство монахиня Пелагия, игуменика на възобновения от нея Горно-Ореховски манастир „Св. пр. Илия“, В. Търновска епархия. В осветяването на манастирския храм и в отслужаването на яврата св. Литургия в него взеха участие следните духовници: старофориниак иконом Мико Казакос — председател на Катедралата в Русе в епархийски съставник, иконом Неделко Мауродиев от с. Тетово — епархийски съставник, старофориниак иконом Къчо Болджиев — архидиакски наместник в Разградска духовна обикнина, старофориниак иконом Нельо Христов — Архидиакски наместник в Пловдивска духовна обикнина, епархийски съставник — игуменик на Басарбовския манастир, прот. Марин Полгерецов от гр. Дв. Могил, прот. Тодор Пурданов от Коприяв, прот. Георги Великов от гр. Борово, прот. Йордан Тодоров от с. Масларево, сещеник Румелин Лазаров от гр. Сидяра, свещеник Петър Коичев от с. Калпеларево, старшият крапна на Роднина им дождока и присъстващата на това големо изрочно тържество. С това те показва, че у нас „да гряданите се осигурява свобода на съвестта и на изповядването“, както гласи чл. 53, ал. 1 от Конституцията на НРБ. Представители на гражданската власт от Коприяв и близкия град Бяла също почетоха тържеството и подвизаха Нейно Високопреосвещенство игуменика монахиня Варвара и послушничките и, кандидатки за манахини.

Реданката на Обикновения всенкиевен вестник в Русе „Дунавска правда“ побъра да отбележи тържеството с дописка под заглавие: „Възстановен е Коприявският манастир — огнище на българщината“. (Бр. 110, от 21 октомври, 1989 г., с. 4). Дописка завърши така: „В своето слово Негово Преосвещенство епископ Нестор, между другото, каза: „Коприявският манастир е ламетник на несомнимия борчески български дух срещу жестокоствата и асимилаторските домогвания на турците нашественици. Нена бляе българският дух през неговите този изрочи за патриотично възпитание на грядущите поколения!“

Благодаря на Т. Божие Величославия, загледо благодарствено след всякое отпиво да забие манастирското кепало в светата Коприявска обикнина с неговия зов за молитва, труд, любов към ближния и мирни времеза!

Старофориниак иконом Мико КАЗАКОС

ЗА ЦЪРКОВНОПЕСЕННОТО ТВОРЧЕСТВО НА ПЕТЪР ДИНЕВ (1889 — 1980)

Като не прави разлика между нашите, които визват в Църквата, християнството допуска църковното песне да претезава свой национален отпечатък, но без с това да се нарушава установените църковен стил. Така много песнопения и песенници през християнските векове са внесли своята лепта в обикната музикална съкровищница на Православната църква. Със своя ценен принос достойно място сред радгелите на българското църковнопесенно дело взема многоаспектуалният музиковед, композитор, педагог, и диригент Петър Динев.

Наред със своите светски творби — хорони, соломи и инструментали, които получиха висока оценка от музикалната общественост — Петър Динев системно работи през цялата си дълголетна живот за издаване швото на българското църковнопесенно дело и създаване на българска църковно-хорова традиция. След завръщането си от Русия в България Петър Динев издава „Литургия на св. Иоан Златоуст“ — яврук източнославянски напевен за смесен четириславен хор (С. 1926). Стремелите и желанието на автора в това произведение се разбират от първите редове на предговора: „Мислята за създаване на народно-църковно духовно песне, близо до разбирането на българина, не е нова. Към осъществяването на тази идея се стремат всички, които искат да докажат на окръжаваните им сеседи народи, че вие не сте половаме вечно от жулко хармонично песне, а ще си създадем своето“ С тази задача в предвид композитора продължава своето творчество. По-късно пише величавост концерт „На реках Вавилонски“ за четириславен хор (1927). През 1929 г. издава от печат „Народна литургия“, а през 1936 и 1974 г. — съответно второ и трето допълнено издание под заглавие „Общодоступна народна литургия на св. Иоан Златоуст с моголио песне и напиха за два и три гласа върху църковно-източни напиви“. С тези издания се запалил една правнина, която днес е в яврук, който законово вжурдита от десни за установяване църковни песенности, достъпна и за по-слабо подготвени в музикално отношение песци. През 1933 г. издава „Сборник от песни и молитви за православните християнски братства и дружества“, който съдържа подбрани от издателя духовни песни, преданапачени за изпълнение яврук храма. В началото и края на сборника са поместени и няколко църковни песенности. (Подобно издание, вече на Св. Синод, изляза и през 1947 г. — сборникът съдържа двугласна литургия и 50 подбрани религиозни песци.) Особено внимание и изпроричване заслужават голяма част от

песнопенията в един от най-добрите му трудове — „Църковнопесенчески сборник“ (С. 1941). Той се състои от три части: композиция за елдорден хор (вечеря и утрена), актургийни песнопения за елдорден хор и литургийни песнопения за смесен хор. Авторът е вмяхал на места нечия указаниа относно църковния устав (ред), но безобидни най-вече за диригентите. Един от най-популярните и песенници които се изпълняват масово не само у нас, но и в чужбина са: „Велика ектения“ (стр. 4), „Благословя, душе моя, Господна“ (стр. 10), „Разбойника блгаоразумно“ със соло баритон (стр. 26), „Достойно ест“ (стр. 37), „Отче наш“ (стр. 38), „Все упование мое“ (стр. 39), „Милост мира“ № 6 (стр. 85) и др. Под нещото ръководство на Петър Динев и направената от него компетентна обработка на много произведението от наши и руски автори се съставен и издаден от Св. Синод на БПЦ „Сърпийски църковни песнопения за тригласен хор“ (С. 1954), който бързо яврува голяма популярност и става незаменим за братственичеството у нас, както и за широк кръг немци.

Към всичко това трябва да се споменат и неупубликуваните досега песнопения, които са създадени от Петър Динев през по-късния период от неговото творчество. Оригиналите партитури на две от тях, написани през 1971 г., се съхраняват в нотитеката на дамския църковен хор при сточничния храм „Св. Николай Чудотворец“ — величавост концерт „Господи и Благво живота моего“ (за четириславен елдорден хор със соло сопран) и „Херувимска песен“ — с поселение на хора от автора. Специално за мъжкия хор при катедралния храм „Св. Неделя“ в София Петър Динев е написал песнопение „Милост мира“, чието оригинално партитура се нази в храма. В нотитеката на Софийския свещенически хор се намира подготвената от автора ръкописна партитура на песнопение „Все упование мое“ за четириславен елдорден хор и дует. (Всичко шесто компетентно е публикувано в яврук на сборника от 1983 г.)

Църковнопесенските творби на Петър Динев са изградени по три начина. Първият от тях се свързва със създадените изцяло нови композиции, като се спазват законите на западноевропейската хармония. Повечето от тези творби претезават хомофонхармоничен строеж (напр. „Разбойника блгаоразумно“, „Милост мира“ № 6 и др.).

Характерна за втория начин е наличието в песнопенията на пълноценно изразяване (колена) или близкия му явруко отношение напевни от източното църковно песне. На тази основа

свързана по-голямата част от творчеството на композитора. В този случай мелодиче често се движат в октави унисон или само в унисон, придружен с асои — „межам тои, който се меси в зависимост от главните сферични дъжд. Показва авторът, владее мелодиче от източни напеси в — терца или секста, като на места отново се връща към хомофоннохармоничния строеж (напр. „Благословие, душе моя, Господа“, „Достойно еси“ и др.).

Чрез третия начин Петър Динев е имал добротото желание да разпространи целия песнопение от традицията на източното църковно пеене и старобългарския църковен напев, но повлиян от духа на своето време, е използвал хармонията от западната музика. Всички песнопения са едногласни. Самото омологство пада от дълбока древност. То е било систематизирано в VIII а. и служи за „огрѣда“ на църковното пеене, като го предпазва от свеско рожане и стил. Използването на хармонията от западноевропейски тип при източните мелодии, чийто достояние като църковен стил са утвърдени, е не само чуждо, но и неумяко.

И ако повечето песнопения от посланията 1, пар, третия глас не са придобили голяма популярност, то Петър Динев успя да направи достояние източното църковно пеене чрез друг един свой колосален труд. По поръчка на Св. Синод той преведе около 1300 песнопения източни песнопения от византийската шемна нотация на съвременна западна. Най-напред излязоха от печат „Духовномузикални творби на св. Йоан Кукруз“ (С. 1938) — по преписите към, направени през XVIII и XIX век. След това Св. Синод издаде в отделни сборници песнопения, като в целия божествен кръг: 1. Кратки осмогласници и божествена агурия (С. 1947); 2. Общи възкресници (С. 1949); 3. Троица и петнаестосияр (С. 1951); 4. Пространи павашески песнопения от киртургията (С. 1953); 5. Църковни треби и слави от троица и петнаестосияр (С. 1957). Последният, шести сборник от тази поредица — „Слави за всички Господски, Богородични и свещенски празници от годиния кръг“ — е най-предаден за печат в Синодалното издателство, за съвременна ръководна книга за целия божествен кръг.

Като отличен познавач на византийската шемна нотация Петър Динев не само извърши огромна преволаска работа, но и остави и ценни теоретични изследвания върху източното църковно пеене. Една по-елементарна част от тях се съдържа в Кратки осмогласници, а друга, по-забавочна — в Общи възкресници. Плод на дългогодишния усилва и изследвания е изнесеният от Петър Динев фундаментален труд — „Ръководство за шемната нотация и нотацията“ (ДП, С. 1964), който му е възложено от Съюза на българските композитори. Чрез това издаване, поощрено на съвременен музикален език и изпълнение с примери, които съпоставят двете нотации, интересната материя на византийската шемна нотация става достояние както на научните работници, така и на всички меломани да усвоят нейното богатство.

Като отбелязва стогодишнината от рождението на Петър Динев, българската църква и музикална обществена организация високо почетно име и изразява безкрайна признателност и благодарност към човека — богатство (както го нарича великният руски певец Ф. Шаляпин) за големите му творчески постижения, а в многообразието му трудове и многоплодната дейност.

Кирял ПОПОВ

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

НЕ Е ЛИ ТЯ НАЙ-СТРАШНАТА

(Разказ)

Петък. Пазарен ден през зимата. Салвичен ден, топло е, сикан останал ден от лятото. Попазват на пазара е пълен. Там, където сядна край, близо до мястото, откъдето идват хората от града и се гледа да купуват и продават, млада, олово четиредесет годишна меклата до купувачи хубави професора с десетина аналгетици. Мъничка, като че похвална от работата, по то край, то край, край, как пък Създателът е сътворил такава дивна красота! Събрал се гледа народът, захласнал, възхитен от тази неопишуема красота, от тяхните движения, как си къвчат протоси о чудни и тихи гласчета. Гледах, гледах аз е насила и в едно време се срећнаха погледащи си с прозвация и му казвам: „Вих си вземал и аз, но в душата ми е стигнориторенето на достатъчно. Шо не песен, мила питачи, но ако не предплати със кризиса? Ето, всичко имам и аз, а ти си вярна! Знаете стихотворението и си спомняте, не плашенето надявало, вече безжизнено от мъка, че не е като другите да си пее в лети на свобода.

— Да — казва прозвацият, но ти мила и прекрасни пиченца, оставени тук на свобода бързо не загиват, неопитни, само кожите им синкаат. Те живеят на свобода далеч от тук в топлите страни, но ако не можеш да отидеш там и да си не наслаждаваш, а те вече си синкават тук и без да чувстваш мъка красят домовете и радват душата на млади и стари.

Сябра се доста народ. Между присъстващите имаше един млад човек с малко кривина, хубав калпак, пък и той хубавец, дивчи си и неговата индигенционност. Той се вслушва в нашия разговор

с прозвация, когато аз запявам: „Тези прекрасни пиченца имат едно неопишуемо качество, което събира много народ да ги гледа, да ги се чути и разпла на тяхната красота. А имаме ли ние хората, носещи името поети, изцяло безспорно качество, с което да съзлаваме, доволство, радост, възхитеност?

— Имаме; казва младият човек с калпака. Но то не е за всички, а за повечето хора и е сила народната поговорка: „Напата Толоара не е за пред хора.“

— Верно ли е това? — Ами вземи четите басинте на Кривола. Там ще срещнеш например, сплит между змяната и клеветника — как една разна утри спорили пред двете на вля змяната и клеветникът. Оспорвал си правото, кой трябва да влезе през. Излязла ставаша, началникът на змяна и казва на змяната: — „Ти приличаваш смърт, но когато халши от блязо, а той приличаваш смърт и през планини и морета“. И влязла през клеветникът и след него прозвацията змяната.

— Чакай, чакай, обиди се един стар, небръснат, неземлетен старец с ветлички дръвца, но пък е живи, свекъщи очи. Аз знам и съм чел по-младо нещо — казва той, като се обърна към калпака. Всички го загледаха с любопитство.

— Знаете ли — започна дивчото. — Еднаж се събрали три отровни змии и започнали да се хвалят кой е по-страшна със своята отрова. Първа взела думата пенеладията: — С мене няма те може да се прощават. Ухалай ли, няма отбръване за ухапаната от смъртта. — Да прощават, но аз усещам, че усещам, че усещам, че усещам, че усещам и ухапанит умрла още по-бързо от твоята. Много се хвалите, брей, казва очмърката. Все сте чували, или чели за мене и моята отрова. Ако не сте, отиайте там разни изследователи, а може да вземете свещаник от тия, които заведат зоопаркове, където ни има и трите, и ще разберете и ще се позарамите от моята несадматна дълга да тронит!

— Чакай време, кой приключил и казва и на трите: О, ох, жалките, ами! Случаи ми и ми става известна изкак много жал за нас в нашето самохвалство. Та вие не знаете ли, че отдавна има серуми, лекарства против вашата отрова? Та не сте ли виждали по ширковите и паваните как хора от цирка ви остават да се виете по вратосте ми, извадили им зъбите и — готово. Даме и главите ви свагат в устата си. А срещу мене няма и няма лекарство, нито зъбобит, нито могат да извадят. Страхна съм аз и от мене си позвала милиони, още те гнат, трий и виете. Ипкой по астици, силници, но радио, събрация и пр. че е спомекал нашите имена, а само по телевизията. Да рече, има олаквания от хора, позидицили се над другите и вече усещат много зъби и моя стат, като правни блато, питоити, уива се и стига, но моят стат е в мозъка, сърцето и джупата.

Знаете се размиридали и очмърката оловаска зловещия и занитачи.

— Кои е ваша мислет, та се толкова хвалите и тъй плашете, че сте уморили милиони и това ще върнете и занитачи? Та как няма да има за вас серуми, лекарства при този напредък на науката и медицината. Та мала има толкова велики учени, изобретатели, професори, академици. Е добре, да рече — вашата отрова е побеснала като казва и доказана, а вей си ти и как така си непопелива и страшно, тога и тъй самоуверен?

Помисляла се пред очмърката млада, изоканарна жена, с приятен грим, златни пръстени по ръцете, огръщана на шията, но отдалек се усещал нейният отравителен дъх и гордо изрече своето име: аз съм занитачи!

Старецът мина с ръка по устата и бредата си и замълча. Всички няколко с поправдени главни го гледаха. Мъзар старец, пък и как ти вярва. Гледах аз нещо и сиках забравиха хубавите пиченца, за които се бяха събрали.

След малко старецът се обърна към стопания правил свещеник и го запита малко срамежливо: „Е, ляло поле, прав ли съм?“

— Твърде много си прав, дяло, шом като и в Евангелието е казано, че Спасителът Христос е бил разпънат на кръста поради завист и клевета. Но нека светът усвои Неговите идеали, Неговото учение и аз вярвам, че милиона там ще измъртят зависта серум, за да добият измъртят срещу зависта.

Иконом Иван ЦАНЕВ

СКРЪБНИ ВЕСТИ

На 1 юни т. г. се престави в Господа старфотерен иконом Павел Хараламбиев Църковен, пенсионер, бивш свещенослужител при храм „Св. Богородица“ в гр. Пловдив, на 82 г.

На 28 юни т. г. се престави в Господа старфотерен иконом Иван Георгиев, служещ при храма в гр. Септември, Пазарлъковския джума околиш, Пловдивския област, на 37 г.

На 30 юни т. г. почина старфотерен иконом Константин Рашков Константинов, изряден свещенослужител при храма в с. Филево, Хасковския джума околиш, Хасковския област, на 80 г.

Пловдивска св. митрополия

На 23. 9. т. г. се престави в Господа Стоян Кръстев Стоилов. Нюкоинът бе устрен служил на Българската православна църква като секретар на Странската св. митрополия, съветодател, началник административен отдела и на културно-просветния отдел при Св. Синод. Бог да го прости!

От печалбите на св. Синод

БЛАГОДАРНОСТ

Внимане на почтената Стоян Кръстев Стоилов казвават вседушна благодарност за съдействието във връзка с неговата кончина. Благодарим на Негово Височество икономство Неврокопския митрополит Панага и на Пресвитерите епископи — Димитър Неофит и Кръстьян Нанов за участието им а олово, както и за утешителното надброяно внимание. Неврокопския митрополит Панага. Бог да улови скъпия и добротен и небесите Св. Синод!

От опечалените близки и сродници